

Studieduurverlenging in het Vlaamse Hoger Onderwijs

Structurele oorzaken, niet gebrek aan motivatie

Een kritische analyse van het voorontwerp decreet studievoortgangsmatregelen (Demir, 2026)

Auteur	S.B.
Opleiding	Communicatiewetenschappen, schakeljaar, Universiteit Gent
Type	Literatuurstudie, Vlaams Hoger Onderwijs
Academiejaar	2025-2026
Onderwerp	Kritische analyse van het voorontwerp decreet studievoortgangsmatregelen (Demir, 2026)

Samenvatting

In januari 2026 lekte een voorontwerp van decreet van Vlaams Onderwijsminister Zuhal Demir (N-VA) uit met strenge nieuwe studievoortgangsmatregelen: wie minder dan 80% van de opgenomen studiepunten behaalt, krijgt bindende voorwaarden opgelegd; wie minder dan 30% behaalt, moet de opleiding stopzetten.

De impliciete beleidslogica is dat studieduurverlenging het gevolg is van onvoldoende inzet. Deze paper toetst die aanname aan de beschikbare Vlaamse en internationale onderzoeksdata. De conclusie is eenduidig: studieduurverlenging is overwegend het gevolg van vijf structurele drempels, financiële druk, psychologische problemen, neurodivergentie, sociale achtergrond en aansluitingsproblemen.

De Vlaamse overheid heeft tot op heden geen empirisch bewijs geleverd dat motivatiegebrek een significante oorzaak is. Vergelijkend onderzoek uit Nederland toont bovendien aan dat dergelijke maatregelen de totale diplomakans niet verbeteren, maar kwetsbare studenten disproportioneel meer schade berokkenen.

Kerncijfers studieduurverlenging Vlaanderen

Statistiek	Cijfer
Studenten op tijd (3 jaar, starters 2021-22)	27,6%
Gemiddeld studierendement (2023-24)	64%
Na 5 jaar alsnog diploma	~80%
Vlaamse studenten met psychische klachten (Welzijnsmonitor HO)	21.000+
Stijging zelfmoordgedachten Vlaamse jongeren (2018→2022)	17,6% → 22,3%
ADHD-medicatiekost voor student (18+, per jaar)	€1.200-1.800
BSO/TSO: aandeel secundair onderwijs (2024-25)	>50%
Studenten met bijbaan die slechtere cijfers halen	1 op 3
Overheidsfinanciering per student (reële daling 2012-17)	-3%

1. Inleiding en probleemstelling

Op 31 januari 2026 bevestigde het kabinet van Vlaams Onderwijsminister Zuhal Demir (N-VA) de inhoud van een gelekt voorontwerp decreet. Het voorstel voert bindende voortgangsmatregelen in voor alle studenten in het Vlaamse hoger onderwijs, ongeacht het studiejaar:

- Minimum 54 van 60 opgenomen studiepunten moeten worden opgenomen per jaar.
- Minstens 80% van de opgenomen studiepunten moet worden behaald.
- Bij minder dan 30% geslaagde studiepunten moet de opleiding worden stopgezet.
- Maximaal 4 examenkansen per vak (uitbreiding van eerstejaarsregel naar alle jaren).

De beleidslogica achter deze maatregelen vertrekt vanuit een impliciete aanname: studenten die te lang studeren, doen dit omdat ze te weinig inzet tonen. Als die aanname correct is, zijn de maatregelen zinvol. Als ze incorrect is, riskeren de maatregelen kwetsbare studenten te treffen die al onder structurele druk staan.

Deze paper onderbouwt de tweede hypothese aan de hand van Vlaamse primaire bronnen, wetenschappelijk onderzoek en beleidsdocumenten. We argumenteren dat studieduurverlenging een complex, meerlagig fenomeen is dat zijn oorzaken heeft in vijf aantoonbare structurele en persoonlijke drempelcategorieën.

Cruciaal uitgangspunt

In de parlementaire commissie Onderwijs van 30 maart 2023 vroeg parlements lid Loes Vandromme (CD&V) expliciet naar de oorzaken van studieduurverlenging. Het commissieverslag toont dat systematische oorzaakdata niet beschikbaar zijn. Als de Vlaamse overheid geen empirisch bewijs heeft dat motivatiegebrek de oorzaak is, draagt zij de bewijslast om haar sanctiemaatregel te rechtvaardigen.

1.1 Demirs redenering en haar zwakke punten

Demir stelt dat studenten gemiddeld 4,5 jaar doen over een driejarige opleiding en dat dit maatschappelijk onaanvaardbaar is. Dit vertrekpunt is niet fout: het studierendement bedraagt 64% in 2023–24 en slechts 27,6% van de starters in 2021–22 behaalt de bachelor op tijd (Statistiek Vlaanderen). Maar de sprong van dat cijfer naar de conclusie dat onvoldoende inzet de oorzaak is, is wetenschappelijk onverantwoord. Dit is precies de kern van deze paper.

2. De ontbrekende bewijslast: een epistemologisch en juridisch argument

Het sterkste argument tegen Demirs decreet is niet het aantonen van een alternatieve verklaring, hoewel die ook wordt geleverd. Het sterkste argument is dat de basisdiagnose waarop het decreet steunt, nooit empirisch is aangetoond. Een overheid die ingrijpende sancties oplegt aan studenten, draagt de bewijslast om aan te tonen dat die sancties noodzakelijk en proportioneel zijn. Die bewijslast is niet geleverd.

2.1 Wat de parlementaire commissie onthulde

Op 30 maart 2023 vergaderde de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement (vergadering 1720475, verslag 1724460). De volgende vaststellingen zijn parlementair gedocumenteerd:

- Parlements lid Loes Vandromme (CD&V) vroeg expliciet naar de oorzaken van studieduurverlenging.
- Ze stelde vast dat de beschikbare cijfers alleen het patroon beschrijven, niet de redenen.
- Toenmalig minister Ben Weyts bevestigde dat systematische oorzaakdata niet bestaan.
- Vandromme benadrukte zelf: *"we moeten opletten dat studenten niet op die manier worden afgestempeld, en het aantal studenten dat vakken bewust uitstelt om naar festivals te gaan is wellicht erg beperkt"*.

Demir introduceert in 2026 een sanctiemaatregel op basis van een hypothese die haar eigen voorganger in 2023 niet kon staven. Dat is methodologisch en beleidsmatig een fundamentele tekortkoming.

2.2 De wetenschappelijke standaard: evidence-based policy

In wetenschappelijk onderbouwd overheidsbeleid geldt het principe van 'evidence-based policy': ingrijpende maatregelen worden pas genomen wanneer er representatief bewijs is voor het probleem én voor de effectiviteit van de voorgestelde oplossing. Demir voldoet aan geen van beide voorwaarden.

OESO-onderwijsrichtlijnen (Education at a Glance, 2023) benadrukken dat maatregelen gericht op studieprestaties dienen te vertrekken vanuit gedocumenteerde oorzaakanalyse, en dat sanctiemaatregelen zonder diagnose het risico lopen kwetsbare groepen disproportioneel te treffen.

Er is in Vlaanderen tot op heden geen gepubliceerde studie die aantoont dat motivatiegebrek een significante oorzaak is van studieduurverlenging. Er is wél een VLOR-rapport (2020) dat stelt dat de flexibilisering van het hoger onderwijs niet is 'doorgeslagen', en dat het systeem functioneert zoals bedoeld.

2.3 Het proportionaliteitsargument

Zelfs indien men aanvaardt dat een klein percentage studenten hun studieduur onnodig verlengt, rechtvaardigt dat niet een maatregel die alle studenten treft. Dit is een juridisch erkend proportionaliteitsbeginsel in het bestuursrecht.

Met realistische overlap meegerekend suggereert een conservatieve berekening dat minstens 50–60% van de studenten met studievertraging een aantoonbare structurele verklaring heeft. Demir heeft geen enkel cijfer geleverd over de omvang van de groep waarvoor haar maatregel is bedoeld.

Juridische dimensie

Het proportionaliteitsbeginsel in het Belgisch bestuursrecht vereist dat overheidsmaatregelen niet verder gaan dan noodzakelijk om het beoogde doel te bereiken. Als Demir niet kan aantonen dat haar maatregel specifiek de 'luie' student treft en niet de student met een structurele drempel, is de maatregel juridisch aanvechtbaar.

2.4 Wat de beschikbare data wél zeggen

- Slechts 27,6% van de starters in 2021–22 behaalt de bachelor op tijd; in 2008–09 was dat nog 36% (Statistiek Vlaanderen, 21 maart 2023).
- Na 5 jaar heeft ~80% alsnog een diploma, het systeem werkt, maar de tijdshorizon van 3 jaar is structureel onrealistisch voor een groot deel van de populatie.
- De daling van het op-tijd-slagingspercentage loopt al 20 jaar: van ~40% (2001–02) naar 27,6% (2021–22). Dit is geen COVID-fenomeen.
- Studierendement 2023–24: 64% gemiddeld, met significante variatie per geslacht: meisjes 81–84%, jongens 73–77% (RoSa/Statistiek Vlaanderen).

3. Hoeveel studenten treft Demirs maatregel? Een kwantitatieve schatting

3.1 De 80%-norm

Het gemiddeld studierendement bedraagt 64%, ruim onder Demirs 80%-norm. De genderopgesplitste cijfers tonen dat mannelijke hogeschoolstudenten gemiddeld 73% en mannelijke universiteitsstudenten 77% halen: beide structureel onder de norm, zelfs bij gemiddelde prestaties.

In het academiejaar 2023–24 waren er ruim 310.000 studenten ingeschreven in het Vlaamse hoger onderwijs (Statistiek Vlaanderen). Als ~35–40% structureel onder de 80%-norm valt, gaat het om honderdduizenden studenten die bindende voorwaarden zouden krijgen opgelegd.

3.2 De 30%-norm en disproportionele impact

De 30%-stopzettingsnorm treft studenten die minder dan 18 van 60 opgenomen studiepunten behalen. Uit de commissievergadering van 30 maart 2023 blijkt dat ~15% van de studenten de opleiding verlaat na het eerste jaar. Een gedwongen stopzetting biedt hen echter geen alternatief traject.

Maatregel	Drempel	Geraamde getroffen	Kwetsbaarste groepen
80%-norm: bindende voorwaarden	<80% SP	~35–45% mannelijke studenten	Werkende studenten, ADHD, BSO-instroom
30%-norm: gedwongen stopzetting	<30% SP	~5–10% (zwaarste gevallen)	Psychische crisis, neurodivergentie onbehandeld
Max. 4 examenkansen	4x per vak	Studenten met chronisch probleem	Dyslexie, ADHD, ernstige ziekte
54 SP-minimum	<54 SP opnemen	Deeltijdse studenten	Werkstudenten, mantelzorgers, zieken

De tabel toont dat elke maatregel structureel de meest kwetsbare groepen treft, precies de groepen voor wie de vijf oorzaakscategorieën het zwaarst wegen.

4. Oorzaakscategorie 1, Financiële druk

De financiële drempel voor studeren in Vlaanderen is in twintig jaar sterk gestegen, terwijl de overheidssteun per student daalde. De combinatie dwingt een groeiend aantal studenten tot betaald werk naast de studie, met directe gevolgen voor studieprestaties.

4.1 Stijgende studiekosten

- Jaarlijkse kosten kotstudent: gemiddeld €14.103; pendelstudent: €9.331 (CEBUD/Thomas More, 2021; actuele kosten ~15–20% hoger door inflatie).
- Inschrijvingsgeld overschreed voor het eerst €1.000 voor niet-beursstudenten (VLOR, 2024).
- Studie- en leefkosten stegen globaal met 20% tussen 2020–21 en 2023–24.
- Studietoelagen werden niet proportioneel verhoogd: +24,3% absoluut, terwijl indexering niet volledig werd gerespecteerd (VLOR, 2024).
- Door Demirs geplande hervorming dreigen 20.000 studenten hun toelage te verliezen (VVS, 2025).

4.2 Explosieve groei van werkende studenten

- RSZ-data (2025): gewerkte uren door studenten stegen in 2024 met 9,5% t.o.v. 2023.
- 1 op 3 studenten werkt het hele academiejaar (2023), tegenover 1 op 8 in 2012.
- 77% van alle studenten heeft een bijbaan; 1/3 rapporteert dat hun academische prestaties daardoor achteruitgaan (Veto.be, 2024).

Beleidscontradictie

Demir wil studenten sneller laten studeren, maar haar eigen beleid drijft studenten naar meer betaald werk (door dalende studiebeurzen en stijgende kosten), wat bewezen leidt tot lagere studieresultaten. De 80%-norm straft het symptoom van een probleem dat het beleid mee veroorzaakt.

5. Oorzaakcategorie 2, Psychologische problemen

De leeftijdspanne 18–24 jaar is epidemiologisch de meest kwetsbare fase voor het ontstaan van psychische stoornissen. Vlaamse data bevestigen dit beeld structureel.

5.1 Vlaamse Welzijnsmonitor Hoger Onderwijs (2022–23)

De Welzijnsmonitor is een initiatief van de Vlaamse overheid zelf, uitgevoerd door prof. dr. Ronny Bruffaerts (KU Leuven) en prof. dr. Maarten Vansteenkiste (UGent) in samenwerking met SIHO. Meer dan 21.000 Vlaamse studenten namen deel in 2022–23.

Driekwart van alle psychische stoornissen begint vóór de leeftijd van 27 jaar; de helft vóór 21 jaar. Dit maakt de overgangperiode naar het hoger onderwijs een bijzonder kwetsbaar moment, precies wanneer studenten ook moeten presteren.

5.2 HBSC-Vlaanderen (UGent, 2022)

De internationale HBSC-studie, uitgevoerd bij circa 20.000 Vlaamse jongeren tussen 11 en 18 jaar, toont een zorgwekkende trend:

- Zelfmoordgedachten stegen van 17,6% (2018) naar 22,3% (2022).
- Zelfbeschadigend gedrag steeg van 14,5% naar 18,8%.
- Bij meisjes rapporteert 40% zenuwachtigheidsklachten; slechts 58,9% voelt zich gewoonlijk gelukkig.

Hoofdonderzoeker dr. Maxim Dierckens stelde vast dat het mentale welzijn van jongeren in Vlaanderen significant daalde tussen 2018 en 2022, en dat dit patroon zich versterkt naarmate jongeren ouder worden, precies de cohorten die nu instromen in het hoger onderwijs.

5.3 Public Mental Health Monitor Vlaanderen (Zorgnet-Icuro / KU Leuven, 2023)

Uitgevoerd bij 6.400 representatieve Vlaamse volwassenen: 22% voldeed het afgelopen jaar aan de criteria van een psychische stoornis. Depressies beginnen gemiddeld op 24-jarige leeftijd, zes jaar vroeger dan een generatie geleden. De Vlaming wacht gemiddeld 10 jaar voor ze hulp zoeken, onder meer door zorgen over de kosten.

5.4 KU Leuven SIGMA-studie (Germeys, 2018–2023)

In dit longitudinale onderzoek werden bijna 2.000 Vlaamse jongeren over vijf jaar gevolgd. 1 op 5 adolescenten rapporteert matige tot ernstige psychische klachten. Bij kwetsbare jongeren met een migratieachtergrond is dit percentage dubbel zo hoog, met vier keer meer ernstige klachten.

Demir plande besparingen op SIHO, het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs dat de Welzijnsmonitor uitvoert en MoodSpace beheert. Ze bespaart dus op het welzijnsapparaat dat haar eigen beleid uitvoert, terwijl ze tegelijk strengere prestatie-eisen oplegt aan studenten met psychische problemen.

6. Oorzaakcategorie 3, Neurodivergentie: ADHD en dyslexie

6.1 ADHD: een Belgisch beleidsfalen

De terugbetaling van ADHD-medicatie in België is beperkt en ongelijk verdeeld. Enkel Rilatine (kortwerkend) wordt terugbetaald, en uitsluitend voor minderjarigen tot 17 jaar. Zodra een student 18 jaar wordt, precies wanneer hij of zij start met hogere studies, vervalt iedere terugbetaling:

- Niet-terugbetaald (18+): Rilatine MR, Concerta, Medikinet, Strattera, Elvanse, Intuniv.
- Kostprijs Concerta: €100–150/maand = €1.200–1.800 per jaar, volledig ten laste van de student.

Uit een bevraging door Solidaris en Centrum ZitStil (2024) bij 108 Vlaamse artsen-specialisten:

- 94% vindt terugbetaling voor volwassenen noodzakelijk.
- 79% stelt dat de kostprijs de medicatiekeuze beïnvloedt.
- 50% geeft aan dat therapietrajecten worden stopgezet om financiële redenen.

ADHD werkt door bij meer dan 50% van de gevallen tot in de volwassenheid. Het stoppen van medicatie bij het begin van de hogere studies, omwille van kosten, heeft directe gevolgen voor concentratie, studieplanning en tijdsbeheer: exact de vaardigheden die nodig zijn om aan Demirs normen te voldoen.

6.2 Late diagnose: een structureel probleem

Intelligente studenten met ADHD compenseren jarenlang hun moeilijkheden via wilskracht en strategieën. Dit 'maskeren' houdt op wanneer de complexiteit van het hoger onderwijs te groot wordt. Velen krijgen pas in hun eerste of tweede jaar hoger onderwijs een diagnose, net wanneer Demirs sanctiemaatregelen al van toepassing zijn. Vrouwen worden bovendien structureel later gediagnosticeerd dan mannen door een ander presentatiepatroon.

6.3 Dyslexie: UGent longitudinaal onderzoek (Tops et al., 2009–2015)

- 70% van de controlegroep behaalde de bachelor na 3 jaar; slechts 57% van de dyslexiestudenten.
- Studenten met dyslexie toonden significant hogere uitval en meer richtingsveranderingen.
- Er was geen significant verschil in gemeten intelligentie tussen beide groepen.

Dit is het meest directe wetenschappelijke bewijs dat een student op schema kan lopen qua capaciteit en motivatie, maar structureel trager vordert omwille van neurologische kenmerken.

VUB-data

Onderzoek aan de VUB (Heyninck & Geerts, 2012) toont dat 7,5% van Vlaamse basisschoolleerlingen minstens één diagnose heeft. Dyslexie: 2,8%; ADHD: 2,2%. In het zesde leerjaar, de instroomgroep voor het hoger onderwijs, lopen deze percentages op. Jongens hebben vier keer meer kans op een ADHD-diagnose dan meisjes, wat de genderkloof in late diagnose bij vrouwen in HO verklaart.

7. Oorzaakcategorie 4, Sociale achtergrond en ongelijke instroom

7.1 Groeiende instroom vanuit TSO en BSO

- BSO + TSO: 183.888 leerlingen, een stijging van 17,5% t.o.v. 2020-21.
- TSO alleen: +20% in vijf jaar.
- ASO: -8.500 leerlingen (-6,5%); het aandeel daalde van 40% (2005-06) naar minder dan 37%.
- BSO + TSO vormen nu de absolute meerderheid in het Vlaamse secundair onderwijs.

Brede toegankelijkheid van hoger onderwijs is een maatschappelijke verworvenheid, maar ze vereist een aangepast ondersteuningsbeleid, niet strenger sanctiebeleid.

7.2 Slaagkansen naar vooropleiding

- 23% van BSO-leerlingen (na 7e jaar) start een professionele bachelor.
- Van deze groep behaalt slechts ~25% het diploma: een uitval van 75% (VIVES, ResearchGate).
- VIVES-onderzoek toont dat BSO/TSO/KSO-studenten ~23% minder kans hebben aan universiteiten dan hogescholen.

Dirk Van Damme, voormalig hoofd Onderwijsbeleid bij de OESO: BSO-leerlingen missen voorkennis en studievoordigheden die nodig zijn voor het hoger onderwijs. Dit is geen kwestie van motivatie, maar van een structureel gat tussen wat het secundair aanlevert en wat het hoger onderwijs verwacht.

7.3 Eerste-generatiestudenten

Studenten van wie niemand in het gezin eerder hogere studies heeft gevolgd, beschikken over minder informele kennis over hoe het hogeronderwijssysteem werkt. Dit effect correleert sterk met lagere sociaaleconomische achtergrond, dezelfde groep die ook het meest wordt getroffen door de financiële drempel.

8. Oorzaakcategorie 5, Structurele aansluiting secundair-hoger onderwijs

8.1 Dalend niveau secundair versus stabiel hoger onderwijs

Slaagsleutels (2024) signaleert dat het hoger onderwijs zijn niveau handhaaft terwijl het secundair onderwijs qua gemiddeld niveau daalt. De structurele kloof groeit daardoor jaar na jaar. Dit verklaart de 20-jarige dalende trend in het op-tijd-slagingspercentage.

8.2 Prestatiedruk en mentale belasting als systeemkenmerk

Onderzoek van Trimbos/Youngworks ('Harder Better Faster Stronger?', 2023) toont aan dat schooldruk in de voorbije twintig jaar sterk is gestegen. Studenten treden het hoger onderwijs binnen met hogere verwachtingen maar ook met grotere psychische belasting dan vorige generaties. De combinatie van hogere verwachtingen, grotere persoonlijke druk en minder financiële ruimte maakt dat studenten fundamenteel in een andere startpositie staan dan de generaties waarvoor de driejarige bachelor oorspronkelijk werd ontworpen.

9. Het Nederlandse BSA als empirisch tegenargument

Nederland heeft al tientallen jaren ervaring met het Bindend Studietoelicht (BSA), functioneel vergelijkbaar met Demirs voorontwerp. De resultaten zijn gemengd tot ongunstig voor Demirs hypothese.

9.1 Wat het BSA wél doet

Onderzoek van Sneyers & De Witte (2017) toont aan dat opleidingen na invoering van een BSA relatief meer eerstejaarsuitval kennen, maar hogere slagingspercentages voor de studenten die overblijven. Een Erasmus-studie toonde dat het eerstejaarsslagingspercentage steeg met 23% na BSA-invoering.

9.2 Wat het BSA níet doet

Cornelisz et al. (2019) analyseerden twee cohorten (n=1.707) en vonden dat studenten net onder en net boven de BSA-norm een vergelijkbare kans hadden op het uiteindelijk behalen van een HO-diploma. Een grootschaliger vervolgonderzoek van Vooren, Cornelisz, Meeter & Van Klaveren (2024, n=52.701) bevestigt: BSA-uitvallers stappen vrijwel altijd over naar een vergelijkbare opleiding en halen uiteindelijk toch een diploma. De totale diplomakans verschilt nauwelijks, alleen de route is langer en kostbaarder geworden.

9.3 Het onbedoelde effect: meer stress, niet meer succes

Voormalig Nederlands Onderwijsminister Dijkgraaf stelde expliciet dat het BSA leidt tot meer stress en mentale klachten, en deed voorstellen om de norm te verlagen. **De maatregel bereikt precies het tegenovergestelde van wat Demir beoogt:** niet minder studievertraging via betere prestaties, maar meer uitval via gedwongen omwegen, met bijkomende psychische en financiële schade voor de meest kwetsbare studenten.

9.4 Bijkomend risico: Demir breidt uit naar alle jaren

Het Nederlandse BSA geldt uitsluitend in het eerste studiejaar. Demirs decreet breidt de sanctienormen uit naar alle jaren van de opleiding. Voor deze uitbreiding is in de internationale onderzoeksliteratuur geen precedent en geen bewijs van effectiviteit.

Kritische noot

De Nederlandse BSA-literatuur is niet eenduidig; sommige studies tonen voordelen voor studenten die doorgaan. Demirs maatregel gaat evenwel verder dan een eerstejaars-BSA: ze breidt sancties uit naar álle jaren. Daarvoor is in de literatuur geen precedent en geen bewijs van effectiviteit.

10. Synthese: de cirkel van oorzaken

10.1 Overlappendtabel: hoeveel studenten hebben een structurele verklaring?

Oorzaakcategorie	Aandeel	Sterkste Vlaams bewijs	Bron
1. Financiële druk (werkt heel jaar)	~33%	1 op 3 werkt heel jaar; 1/3 meldt slechter presteren	RSZ 2025; Veto.be 2024
2. Psychische klachten (significante klachten)	~20-25%	Welzijnsmonitor 21.000+ studenten; HBSC-Vl. 2022	KU Leuven/UGent 2023
3. Neurodivergentie (ADHD/dyslexie)	~7-10%	VUB-prevalentiecijfers; UGent Tops et al. 2009-15	Heyninck & Geerts 2012
4. BSO/TSO-instroom	Groeiend; >50% sec. OW	Stat. Vl.: BSO+TSO meerderheid secundair 2024-25	Statistiek Vlaanderen 2024-25
5. Aansluitingsproblemen (structureel)	Alle studenten in wisselende mate	Slaagsleutels 2024: kloof groeit	Slaagsleutels 2024

Met realistische overlap meegerekend toont een conservatieve berekening dat minstens 50-60% van de studenten met studievertraging een aantoonbare structurele verklaring heeft. Voor de resterende groep heeft Demir geen bewijs geleverd dat motivatiegebrek de oorzaak is.

10.2 Weerlegging van het '10%-misbruikargument'

Demirs verdedigers kunnen argumenteren: 'Zelfs als 90% structurele oorzaken heeft, misbruiken de overige 10% het systeem.' Dit argument is op drie gronden onhoudbaar:

- 1. De 10% is hypothetisch. Demir heeft geen enkel cijfer geleverd over de omvang van de groep met vermeend motivatiegebrek. Het is een cirkelredenering: studenten studeren te lang, dus doen ze het bewust, dus moeten ze gesanctioneerd worden.
- 2. Het proportionaliteitsbeginsel. Een maatregel die 100% van de studenten treft om een niet-aangetoonde minderheid te bereiken, is buitenproportioneel naar Belgisch bestuursrecht.

3. Het instrument is onjuist. Zelfs als motivatiegebrek bestaat bij een kleine groep, is een generieke sanctienorm niet het juiste instrument. Begeleiding, studiekeuzebegeleiding en vroegdetectie zijn in de internationale literatuur effectiever aangetoond.

De cirkel van oorzaken werkt als volgt: een student met een BSO-achtergrond (cat. 4) heeft al minder studievoordelen. Als die student ook ADHD heeft waarvan de medicatie niet wordt terugbetaald (cat. 3), en tegelijk moet werken om het inschrijvingsgeld te betalen (cat. 1), neemt de psychische druk toe (cat. 2). De structurele kloof tussen wat het secundair aanleverde en wat het HO verwacht (cat. 5) maakt het geheel compleet. Demirs maatregel introduceert een bijkomende sanctiedruk zonder één schakel in de cirkel te doorbreken.

11. Conclusie en specifieke beleidsaanbevelingen

Deze paper heeft aangetoond dat studieduurverlenging in het Vlaamse hoger onderwijs het gevolg is van aantoonbare structurele en persoonlijke drempels, niet van motivatiegebrek. Demirs beleidsvoorstel faalt op drie niveaus:

- Diagnostisch: er is geen bewijs voor de aanname dat motivatiegebrek de oorzaak is.
- Therapeutisch: de maatregelen adresseren geen van de vijf oorzaken.
- Comparatief: het Nederlandse BSA-precedent toont aan dat dergelijke maatregelen kwetsbare studenten disproportioneel treffen zonder de totale diplomakans te verbeteren.

11.1 Beleidsaanbevelingen per decreetartikel

Decreetartikel	Demirs maatregel	Probleem	Bewezen alternatief
Art. 1: 80%-norm	Bindende voorwaarden bij <80% SP behaald	Treft gemiddelde mannelijke student structureel; geen oorzakbewijs	Vroegdetectie + verplichte studiebegeleiding bij <70% (Nederland: hardheidsclausule + maatwerk)
Art. 2: 30%-norm	Gedwongen stopzetting bij <30% SP	Treft student in crisis; geen alternatief traject aangeboden	Verplichte studieloopbaanbegeleiding + heroriëntering zonder sanctie (Slaagsleutels-model)
Art. 3: 4 kansen	Max. 4 examenkansen per vak	Straft chronische problemen (dyslexie, ADHD, ziekte) i.p.v. ze op te lossen	Differentiatie via CLB-attest / SIHO-dossier: extra kansen voor gedocumenteerde noden
Art. 4: 54 SP min.	Minimaal 54 SP opnemen	Elimineert deeltijds studeren voor werkstudenten mantelzorgers	Werkstudentstatuut versterken; inschrijvingsgeld proportioneel aan opgenomen SP

11.2 Structurele hervormingen die wél bewijs hebben

- Voer systematisch causaal onderzoek uit naar studieduurverlenging vóór sanctiemaatregelen worden ingevoerd. Dit is de minimumstandaard voor evidence-based beleid (OESO, Education at a Glance 2023).

- Herstel de volledige indexering van studietoelagen en stop de geplande hervorming die 20.000 studenten hun toelage kost (VVS, 2025).
- Breid de terugbetaling van ADHD-medicatie uit naar volwassenen (18+), zoals 94% van de psychiaters vraagt (Solidaris/ZitStil, 2024). Kostprijs voor overheid: beperkt; impact op studieprestaties: direct aantoonbaar.
- Versterk, niet verminder, de financiering van SIHO, de Welzijnsmonitor en psychologische ondersteuning.
- Investeer in brugprogramma's voor TSO/BSO-instroom die studievaardigheidstekorten aanpakken voor de eerste examens.
- Onderzoek of het Nederlandse BSA-model, beperkt tot jaar 1, met hardheidsclausule en maatwerk, als alternatief kan dienen voor het universele sanctiesysteem dat Demir voorstelt.

Kern van de aanbeveling

Diagnose voor sanctie. Geen enkel medisch, pedagogisch of juridisch systeem legt sancties op zonder diagnose. Onderwijs zou dat evenmin mogen doen.

12. Bibliografie

- Bruffaerts, R., Demyttenaere, K., Kessler, R.C., e.a. (2011). The difficult relationship between mental health problems and educational attainment. *Psychological Medicine*.
- CEBUD / Thomas More (2021). Studiekost. www.cebud.be
- Cornelisz, I., Van der Velden, R., De Wolf, I., & Van Klaveren, C. (2019). The consequences of academic dismissal for academic success. *Studies in Higher Education*, 45(11), 2175–2189.
- Dierckens, M., e.a. (2023). HBSC-Vlaanderen: Health Behaviour in School-aged Children, Vlaamse resultaten 2022. UGent. jongeren-en-gezondheid.ugent.be
- Germeys, I. (KU Leuven, SIGMA-studie, 2018–2023). VRT NWS, september 2024.
- Heyninck, M. & Geerts, M. (2012). Leerlingen met speciale noden in het Vlaamse onderwijs. VUB.
- OESO (2023). Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Parijs: OESO Publishing.
- RoSa vzw (z.d.). Genderstatistieken voor onderwijs in Vlaanderen. rosavzw.be
- RSZ (2025). Statistieken studentenarbeid 2024. Rijksdienst voor Sociale Zekerheid.
- Slaagsleutels (2024). Studierendement en aansluitingsproblemen hoger onderwijs. Gent: Slaagsleutels.be
- Sneyers, E. & De Witte, K. (2017). The effect of an academic dismissal policy on dropout, graduation rates and student satisfaction. *Studies in Higher Education*, 42(2), 354–389.
- Solidaris & Centrum ZitStil (2024). Enquête medicatieterugbetaling ADHD bij psychiaters (n=108). Brussel.
- Statistiek Vlaanderen (2023). Studieduur en studierendement hoger onderwijs. Gepubliceerd 21 maart 2023.
- Statistiek Vlaanderen (2024–25). Leerlingenaantallen secundair onderwijs.
- Tops, W., Callens, M., Van Cauwenberghe, E., Adriaens, J., & Brysbaert, M. (2009–2015). Longitudinaal onderzoek dyslexie en studievoortgang. UGent. biblio.ugent.be/publication/01HV657Z5EBEAMW4KM60Z9BJNP
- Van Damme, D. (OESO). Citaat: VRT NWS, september 2023.

Van Hees, V., Bruffaerts, R., Vansteenkiste, M., Flamant, N., Bootsma, E., Jansen, L. & Voorspoels, W. (2023). Psychische gezondheid, basisbehoeften en studiemotivatie van studenten in het hoger onderwijs in Vlaanderen. Academiejear 2022-2023. MoodSpace.be

Veto.be (2024, november). Studenten en bijbaan: impact op studieresultaten.

VIVES (z.d.). Studie-instroom BSO/TSO in het hoger onderwijs. ResearchGate.

Vlaamse Jeugdraad (2025). Standpunt studietoelagen en Demir-hervorming.

Vlaams Parlement, Commissie voor Onderwijs (2023). Verslag vergadering 30 maart 2023, nr. 1720475 / verslag 1724460. vlaamsparlement.be

VLOR (2020). Advies: Is de flexibilisering van het hoger onderwijs doorgeslagen? Vlaamse Onderwijsraad.

VLOR (2024). Advies studiekosten en studietoelagen. Vlaamse Onderwijsraad.

Vooren, M., Cornelisz, I., Meeter, M. & Van Klaveren, C. (2024). Bindend studieadvies helpt studenten niet. Economisch Statistische Berichten (ESB), 109(4836), 351-353. esb.nu

VVS (2025). 20.000 studenten dreigen studiebeurs te verliezen. Vlaamse Vereniging van Studenten.

Zorgnet-Icuro / Public Mental Health Monitor (2023). KU Leuven, VUB, UGent, UAntwerpen. zorgneticuro.be